

Notat GNK 07

Til: E.coli-utvalget
Fra: Gilde Norsk Kjøtt BA

Oslo, 12. oktober 2006

(Vedlegg 43 – 60 er unntatt offentlighet. Notatet og øvrige vedlegg er ikke unntatt offentlighet)

Emne: Mattilsynets anmeldelse av Gilde Norsk Kjøtt BA til Økokrim

Dette er Gilde Norsk Kjøtt BAs versjon av de hendelser som dannet grunnlag for at Mattilsynet den 10. mai 2006 anmeldte til ØKOKRIM brudd på forskrift om omsetningsforbud for enkelte spekede kjøttprodukter. I tillegg beskrives enkelte andre forhold knyttet til anmeldelsen samt Økokrims håndtering av denne.

Vi er kjent med at E.coli-utvalget i slutten av august begjærte innsyn i etterforskningsdokumentene, og fikk dette. Vi legger derfor til grunn at etterforskningsdokumentene kan vedlegges dette notatet. Det vises også til telefonsamtale mellom advokat Thomas Nordby og Per Knut Vistad i ØKOKRIM 19. september, som fant dette uproblematisk. I og med at dokumentene utgjør en del av ØKOKRIMs etterforskningsmateriale er disse unntatt offentlighet. Sitatet fra Mattilsynets anmeldelse av Gilde i notatets punkt 4.1 er godkjent av ØKOKRIM ved Per Knut Vistad.

Saken har et stort omfang og av naturlige grunner kan en slik presentasjon ikke være helt komplett. Vi mener imidlertid at notatet i hovedsak gir en dekkende beskrivelse av de opplevelser vi hadde. Vi må allikevel ta forbehold om at enkelte forhold kan være utelatt og at enkelte beskrivelser kan være unøyaktige.

Notatet suppleres av beredskapsloggen og bilagene til denne som E.coli-utvalget tidligere har mottatt. Notatet suppleres også av notater som E.coli-utvalget allerede har mottatt og enkelte som utvalget vil motta i tiden fremover.

1. INNLEDNING

I notat GNK 06 til E.coli-utvalget har vi beskrevet at Mattilsynet fredag den 07.04.06 fattet et vedtak om omsetningsforbud mot enkelte av Gildes produkter. Vedtaket var en utvidelse av det omsetningsforbud som var vedtatt mandag 20.03 og deretter endret 29.03 og 31.03.

I GNK 06 har vi også beskrevet bakgrunnen for at Gilde var uenig i grunnlaget for det utvidete omsetningsforbudet 07.04.06. Gilde mente – og mener fortsatt – at det ikke forelå faglig grunnlag for et slikt utvidet omsetningsforbud. Da omsetningsforbudet ble vedtatt fulgte imidlertid Gilde lojalt opp, og tilbakekalte de aktuelle produktene. I GNK 06 har vi beskrevet at Gilde av faglige grunner fant å ville tilbakekalle flere produkter enn de som var omfattet av det utvidete omsetningsforbudet.

Mandag 24.04 ble Gilde kjent med at enkelte butikker hadde til salgs produkter som var omfattet av det utvidete omsetningsforbudet. Etter diverse undersøkelser viste det seg at det forelå misforståelser ved tre av Gildes distribusjonslagre og at dette hadde medført at produkter som var forbudt omsatt havnet i markedet.

På denne bakgrunn anmeldte Mattilsynet Gilde Norsk Kjøtt BA (Gilde) til Økokrim 10.05.06. Etter å ha etterforsket saken ga Økokrim Gilde et forelegg på kr. 2.000.000 som Gilde fant å ville vedta.

I dette notatet vil vi redegjøre for omstendigheter rundt denne saken.

2. GILDES REDEGJØRELSE TIL ØKOKRIM

I forbindelse med at Økokrim etterforsket saken fant Gilde å ville utarbeide et større dokument som beskrev hovedelementene i saken. Notatet, inkludert 42 bilag vedlegges som **vedlegg 1** til nærværende notat. I tillegg til notatet fikk Økokrim diverse annet skriftlig materiale og det ble foretatt avhør både av Gilde-ansatte og andre, jf. punkt 4 nedenfor.

Notatet til Økokrim, datert 23.06.06 (heretter også kalt Notatet) gir en relativt utførlig beskrivelse av aktuelle forhold. Vi vil derfor i det nedenstående i atskillig grad henvise til dette. Når vi nedenfor henviser til "bilag" er dette bilag som er vedlagt Notatet.

I Notatet er i det vesentlige følgende forhold beskrevet:

2.1 Vedtaket og bakgrunnen

Notatet gir først en beskrivelse av selve vedtaket og bakgrunnen for dette. Denne beskrivelsen er av naturlige grunner relativt kortfattet.¹ I GNK 06 er det gitt en utførlig beskrivelse av disse forhold og vi henviser til dette.

¹ I spørsmålet om mulig straffbarhet av Gildes handlinger måtte både Gilde og Økokrim forholde seg til at det forelå et vedtak fra Mattilsynet uavhengig av om Gilde bestred grunnlaget for at Mattilsynet fattet et slikt vedtak. Spørsmålet om straffbarhet kan imidlertid påvirkes av den fare produktene antas å representere, jf. pkt 6 nedenfor.

2.2 Hendelsene 05. – 07.04.06

I Notatet gis en beskrivelse av de usedvanlig hektiske dagene 05. til 07.04.2006. Disse begivenhetene ledet frem til at Mattilsynet kunngjorde det utvidete omsetningsforbudet i sin pressekonferanse fredag 07.04 kl. 15:30. Dette var dagen før palmelørdag, som i bransjen regnes som årets største handledag.

I GNK 06 er det gitt en mer utførlig beskrivelse av disse begivenhetene. Også fordi det er enkelte mindre unøyaktigheter² i beskrivelsen i Notatet henvises det til GNK 06 i denne sammenheng.

2.3 Tilbakekalling av produkter

Både i Notatet og i GNK 06 er det gitt en utførlig beskrivelse av Gildes arbeid med tilbakekallingen av de produkter som ble forbudt omsatt gjennom det utvidete omsetningsforbudet av 07.04. Beskrivelsene inneholder Gildes vurdering av omfanget av tilbakekallingen og det arbeidet som ble utført for å gjennomføre denne.

Produktene måtte tilbakekalles fra 10.000 utsalgs- og brukersteder og det var et stort apparat som måtte settes i gang denne fredag ettermiddagen.

2.4 Misforståelsene

I punkt 6 i Notatet er det gitt en nærmere beskrivelse av årsakene til at i størrelsesorden 1.500 kilo med forbudte produkter ble sendt ut i markedet. Som man vil se oppsto det misforståelser ved Gildes ekspedisjoner i Sarpsborg, Bodø og Forus. Misforståelsen i Sarpsborg medførte at det ble sendt produkter både ut i markedet og til Gildes anlegg ved Tønsberg som igjen sendte forbudte varer ut til sine kunder.

For nærmere beskrivelse av disse forhold vises til side 15 – 17 i Notatet.

2.5 Etterfølgende hendelser

Notatet til Økokrim gir bare i begrenset grad en beskrivelse av etterfølgende begivenheter. I punkt 3 nedenfor vil vi beskrive hendelsene i dagene 26. til 29.04.2006 samt noen etterfølgende begivenheter, mens vi i punkt 4 vil gi en beskrivelse av de viktigste begivenheter ved Økokrims etterforskning. I punkt 5 beskrives utferdigelsen av forelegget og i punkt 6 gis enkelte vurderinger og kommentarer fra Gilde.

3. ETTERFØLGENDE BEGIVENHETER

3.1 Feil blir oppdaget

Så vidt vi har kunnet bringe på det rene kom det flere meldinger om at det var produkter til salgs i butikkene i Østlandsområdet som var omfattet av det utvidete omsetningsforbudet av 07.04. Gilde ble kjent med dette mandag 24.04. Det ble straks satt i gang undersøkelser og

² Særlig nevnes at den tabell som er vedlagt som en del av bilag 11 i stedet skal inngå som en del av bilag 13.

det ble avdekket at det var solgt fra Gildes ekspedisjon i Tønsberg totalt 3.840 pakker av produktet Gilde Salami 150 gram, totalt 576 kilo. Etter det utvidete omsetningsforbudet av 07.04 var denne ekspedisjonen utsolgt for dette produktet og de fikk de aktuelle varene oversendt fra ekspedisjonen ved Gildes anlegg i Sarpsborg. Som en følge av dette ble de nevnte produkter tatt i mot og solgt ut til kundene i perioden 19.04 til 24.04.2006.

Onsdag 26.04 varslet direktør Knut Framstad i Gilde Trygg Mat Mattilsynet ved å ringe Kristina Landsverk. Han opplyste at det hadde oppstått feil hos Gilde Tønsberg og at 576 kilo forbudt omsatt vare var distribuert til rundt 500 butikker i Østlandsområdet.

Saken blir raskt fanget opp av mediene og Nettavisen bringer nyheten samme dag (**vedlegg 2**). Oppslag kommer også i Aftenposten (**vedlegg 3**) og VG (**vedlegg 4**). Sistnevnte avis innhenter også uttalelse fra politikere (**vedlegg 5**). Lederen for Helse- og sosialkomiteen på Stortinget, Harald T. Nesvik, mener at Gilde utsatte forbrukerne for livsfare da produktene ble sendt ut.

Gilde legger selv ut en melding om situasjonen på sin hjemmeside (**vedlegg 6**). Gilde erkjenner at det har skjedd en utilgivelig glipp.

Gilde sender også kl. 20:35 ut en melding til dagligvarekjedene (**vedlegg 7**). Likelydende melding ble sendt til samtlige kjeder. På dette tidspunkt visst man ikke hva som var den underliggende årsak til at produktene ble sendt ut i markedet.

3.2 Torsdag 27.04.06

Kl. 11:15, torsdag 27.04, sendte Mattilsynet et brev (**vedlegg 8**) hvor Mattilsynet uttrykte at de så alvorlig på saken og ba Gilde gi en redegjørelse for hvordan dette kunne skje. Mattilsynet er under press. VG har kontaktet departementsråden i Helse- og omsorgsdepartementet. Dette er blitt en stor sak.

I møte i Gildes Sentrale Beredskapsgruppe kl. 13:00 blir det konstatert at man foreløpig ikke har fått full klarhet i hendelsesforløpet. I løpet av møtet fikk man imidlertid flere opplysninger og i protokollen heter det derfor blant annet:

"NB Etter møtet ble det klart at årsaken til feilen skyldes at Sarpsborg hadde misforstått informasjonen om hvilke LOT-koder som skulle sperres. Dette medførte at ikke alle LOT-koder var sperret, og at de gradvis var sendt ut i markedet på ordinær måte. Mao saken dreide seg ikke om varer som var trukket tilbake fra butikk og sendt tilbake igjen. Dessverre viste det seg også at det var flere produkter enn Salami som var berørt."

Kl 16:07 samme dag sendte Knut Framstad en e-post til Mattilsynet (**vedlegg 9**) hvor han forklarer at det har oppstått en misforståelse ved ekspedisjonen i Sarpsborg og at samme feil er gjort med flere varekoder, ikke bare Salami.

Som man vil se av det samme vedlegget sendte Gilde en e-post til Coop kl. 15:27 med beskjed om iverksettelse av tiltak på grunn av de feil som var avdekket. Tilsvarende meldinger ble sendt til de øvrige dagligvarekjedene på samme tidspunkt.

På bakgrunn av de nye oppdagelsene ble det lagt ut en korrigeret melding på Gildes internettside (**vedlegg 10**).

Kl. 20:04 denne kvelden blir det bekreftet at nær sagt alle de cirka 500 kundene var blitt kontaktet i løpet av dagen (**vedlegg 11**).

Denne dagen er det altså klarlagt at det også foreligger en misforståelse ved ekspedisjonen i Sarpsborg og at det er dette som medførte at anlegget i Tønsberg sendte ut de forbudte produktene. Mediene slår saken voldsomt opp. VG Nett (**vedlegg 12**) melder at det skal avholdes telefonmøte mellom Mattilsynet og Gilde mens Aftenposten opplyser at Gilde er "kalt inn på teppet" (**vedlegg 13**). Dagbladet melder om at "Gildeskandalen" er større enn antatt (**vedlegg 14**) og Nettavisen (**vedlegg 15**) melder at det er en ny E.coli-tabbe av Gilde. Gilde er igjen veldig presset.

Gilde var innkalt til møte hos Mattilsynet fredag 28.04 kl. 09:30. Formålet var at Gilde skulle redegjøre for det som hadde skjedd. Møtet startet litt forsinket. Gilde hadde med seg den omspurte, skriftlige redegjørelsen. Dette brevet, med vedlegg, er vedlagt som bilag 34 til Notatet. Som man vil se gir Gilde i punkt 1 en beskrivelse av hendelsesforløpet og forklarer hvorledes misforståelsen i Sarpsborg hadde oppstått og hvilke produkter som var blitt sendt ut i markedet.

Som siste avsnitt i punkt 1 heter det blant annet:

"For å kvalitetssikre at ikke tilsvarende misforståelser kan ha oppstått ved andre ekspedisjoner har vi skriftlig bedt samtlige ekspedisjoner om bekreftelse på at tilbaketrekkningen har fungert. Foreløpig tilbakemelding tyder på at feil ikke har oppstått ved andre anlegg. Vi får endelig bekreftelse i løpet av dagen (vedlegg 3)".

Som man vil se av vedlegg 3 til det aktuelle brev er dette et skriv til fabrikksefene ved de anlegg som har ekspedisjoner. I siste avsnitt heter det med uthevet skrift:

"Det haster å få bekreftelse på dette, og vi må ha tilbakemelding innen kl. 11.00 i dag. Imøteser bekreftelse, og gjerne med angitte volumer."

Brevet var ferdigstilt noen minutter før Gildes representanter reiste til møtet i Mattilsynet. Brevet var således fullstendig oppdatert og forklarte den faktiske situasjon slik denne var ved møtets begynnelse.

I møtet ble de samme opplysninger gjentatt av Gildes representanter, nemlig at:

- Så langt var det intet som tydet på at tilsvarende misforståelser hadde oppstått andre steder; men
- at Gilde ikke visste sikkert om dette var tilfellet; og
- at fabrikksefene hadde fått beskjed om å melde tilbake til Gilde sentralt innen kl. 11:00 samme dag om det forelå noen uregelmessigheter hos dem; og
- at Gilde ville få endelig bekreftelse og avklaring, og derved ville kunne melde tilbake til Mattilsynet, i løpet av dagen.

Mattilsynet laget tirsdag 02.05 et internt referat fra møtet (**vedlegg 16**). Referatet ble ikke sendt til Gilde og er ikke godkjent av Gildes representanter i møtet.

Man kan i denne sammenheng merke seg formuleringen på slutten i 4. siste avsnitt:

"Det ble ikke forespeilet Mattilsynet at denne skriftlige tilbakemeldingen [altså tilbakemeldingen fra fabrikk sjefene, vår anmerkning] ville inneholde opplysninger om at det var begått samme feil ved andre anlegg enn Sarpsborg."

Dette er i og for seg korrekt i og med at Gildes representanter, i likhet med det som fremkom i brevet, i møtet ga uttrykk for at man ikke forventet at det hadde oppstått feil andre steder. Foreløpige undersøkelser tydet på dette. Det var imidlertid ikke mulig for Gildes representanter å forutse hva fabrikk sjefenes meldinger kom til å gå ut på.

Som man vil se av referatet heter det i 3. siste avsnitt:

"Gilde ble gjort kjent med at Mattilsynet var innkalt til møte med statsråden i FOD samme dag for å informere om saken."

Dette er også korrekt. Gilde var kjent med at det skulle avholdes et møte med statsråd Sylvia Brustad samme dag vedrørende E.coli-saken, herunder at det skulle redegjøres for Gildes utsendelse av varer som var forbudt omsatt. Det Gilde smertelig fikk erfare etterpå var at Mattilsynet i møte med statsråd Sylvia Brustad, ga uttrykk for at utsendelsen av forbudte produkter var begrenset til de aktuelle 1.400 kilo, hvorav 576 kilo var utsendt fra Gildes anlegg i Tønsberg og 864 kilo fra anlegget i Sarpsborg. Så vidt Gilde forstår, refererte Mattilsynet til at dette var Gildes endelige avrapportering om omfanget av de feil som Gilde hadde gjort.

Dessverre viste det seg altså at det var gjort feil også ved to andre ekspedisjoner. Det tok tid å få brakt dette på det rene, og ikke minst hvilke volumer som var sendt ut som følge av disse feilene. Kl. 17:53 denne fredag ettermiddag sendte derfor Gilde en e-post til Kristina Landsverk (**vedlegg 17**) hvor man beklaget at det også hadde vært feil ved ekspedisjonene ved Forus og i Bodø, slik som beskrevet i Notatet side 15 til 17.

Gilde la igjen ut korrigerert melding på sine hjemmesider (**vedlegg 18**).

På Mattilsynets hjemmeside legges det ut melding om at man ber Gilde om mer informasjon (**vedlegg 19**).

Mediene er i nærmest i opprør og er sterkt fordømmende over misforståelsene hos Gilde. Aftenposten mener at det ikke ser ut til å være noen ende på rotet hos kjøttprodusenten Gilde (**vedlegg 20**). Samtidig melder avisen at det fremdeles kan være smittefarlige salamipølser i butikkene (**vedlegg 21**). Avisen kan også meddele at Gilde kan risikere fengsel (**vedlegg 22**).

Dette kommer som en reaksjon på at Mattilsynet vurderer reaksjon mot Gilde, slik dette refereres hos Nettavisen (**vedlegg 23**).

Politikerne kommer også på banen. Høyre mener at *"matsmitteskandalen ligner en farse"* og mener at *"det er på tide å sparke ledere"*, alt i følge VG (**vedlegg 24**).

Landbruksminister Terje Riis-Johansen mener at Gilde har utført et dårlig håndtverk, jf. Nettavisen (**vedlegg 25**), mens Helse- og omsorgsminister Sylvia Brustad har tillit til

Mattilsynets direktør Joakim Lystad (**vedlegg 26**). I mediernes og politikernes øyne er det alene Gilde som er årsaken til at statsråd Sylvia Brustad er feilinformert.

Denne dagen bringer mediene også store oppslag om en dame som har funnet sauemøkk i lammestek fra Gilde, se VG (**vedlegg 27**) og Aftenposten (**vedlegg 28**). Gilde kontakter damen to ganger og tilbyr kjøtt som plaster på såret. Dette blir avslått (**vedlegg 29**).

Både Mattilsynet (**vedlegg 30**) og Gilde (**vedlegg 31**) finner å ville be eksterne organisasjoner å vurdere deres rutiner og handlinger.

3.3 Lørdag 29.04 og tiden deretter

Politikerne er tydeligvis opprørte. Forbrukerminister Karita Bekkemellom går så langt som til å true med boikott av Gilde. Politikerne er sjokkerte og Gilde er den store synderen, se artikler i VG (**vedlegg 32** og **33**) og i Aftenposten (**vedlegg 34**).

Aftenposten melder senere samme dag at forbrukerministeren må trekke trusselen om Gilde-boikott (**vedlegg 35**).

Det offentlige slaget om denne saken fortsetter dagen etter. Gilde må tåle sterk kritikk for både å ha sendt ut forbudte produkter på markedet og for å ha feilinformert statsråd Brustad.

Helseminister Sylvia Brustad er sjokkert over Gilde, se Aftenposten (**vedlegg 36**). Til avisen uttaler Mattilsynets direktør Kristina Landsverk at

"Det er selvfølgelig helt uakseptabelt at mat vi anser som farlig, ender opp på markedet."

Mattilsynet betegner her altså de produktene som ble omfattet av det utvidete omsetningsforbudet av 07.04 som "farlige". Vi forstår denne begrepsbruken ut fra den vurderingen Mattilsynet hadde gjort av risikoen ved produktene. Vi viser imidlertid til Veterinærinstituttets risikovurdering hvor man sier at: *"Veterinærinstituttet anser mulighetene for at de angitte produktene skal forårsake sykdom på mennesker som svært liten."*

I tillegg gir Kristina Landsverk i sistnevnte avisartikkel sin versjon av hva som skjedde i møtet i Mattilsynet om morgenen fredag 28.04:

"Vi ble forsikret om at denne misforståelsen bare hadde skjedd i Sarpsborg, forteller Mattilsynets direktør Kristina Landsverk."

Den samme uttalelsen kommer Mattilsynet med på sin hjemmeside denne dagen (**vedlegg 37**) hvor det blant annet heter:

"På bakgrunn av disse opplysningene ba Mattilsynet om en tilbakemelding på om også andre ekspedisjoner kunne ha misforstått at Gildes internmelding. I forkant av at Mattilsynet skulle orienterer Helse- og omsorgsminister Sylvia Brustad fredag ettermiddag, fikk Mattilsynet en forsikring fra Gilde om at misforståelsen bare gjaldt anlegget i Sarpsborg."

Gilde mener:

Gilde er uenig i at vi i det nevnte møtet skal ha gitt Mattilsynet en forsikring om at misforståelsen bare hadde skjedd i Sarpsborg. Som redegjort for ovenfor håpet og trodde

alle tilstedeværende at det ikke hadde oppstått misforståelser andre steder. I det brev Gilde brakte med seg til møtet sa vi imidlertid uttrykkelig at vi måtte ha dagen på oss for å kunne kvalitetssikre opplysningene om omfanget.

Gildes representanter hadde i møtet ingen opplysninger som skulle tilsi at de kunne avgi en slik forsikring. På dette tidspunkt hadde Gilde sentralt ikke en gang fått endelige tilbakemeldinger fra samtlige fabrikkjefer.

Sakens utvikling medfører en meget stor belastning for Gilde og i en leder i Aftenposten (**vedlegg 38**) oppfordres det til at

"Gildes styre må vurdere om selskapet har styrke nok til å komme seg ut av situasjonen det selv har skapt."

Nettavisen (**vedlegg 39**) melder om at det er flere E.coli-pølser som er sendt ut, mens Aftenposten (**vedlegg 40**) gjengir uttalelse fra faren til ett av ofrene.

Høyre uttaler at Gilde-topper bør få sparken (**vedlegg 41**).

Gilde opplever at alle har et syn på Gilde og tilnærmet uten unntak er dette negativt.

Det som startet som et – etter Gildes syn – urimelig strengt vedtak om utvidelse av omsetningsforbudet 07.04 med tilhørende misforståelser, er blitt et mareritt. Ingen synes å ha noen interesse av å se på nyansene i saken. Uansett må Gilde akseptere og innrømme at vi ved noen svært beklagelige feil har sendt forbudte varer ut i markedet. Vi er enig i at slikt ikke skal skje og at vi må være forberedt på å bli sterkt kritisert for dette.

Gilde følte det imidlertid som urimelig at både mediene og politikerne entydig ga Gilde alene skylden for at statsråd Sylvia Brustad hadde fått feilaktige opplysninger. For å rette opp dette inntrykket fant Gilde å ville sende et brev til Mattilsynet for å påpeke korrekt faktum. Dette ble gjort ved brev av 02.06 vedlagt som bilag 36 til Notatet.

Mattilsynet svarte på dette brevet, se bilag 37 til Notatet. Som man vil se konkluderer Mattilsynet med følgende:

"Mattilsynet kan ikke se at den kritikken Gilde Norsk Kjøtt BA reiser er berettiget, idet det inntrykket som ble gitt på møtet fredag 28.04 ikke ble korrigeret før sent på ettermiddagen samme dag. Helse- og omsorgsministeren ble informert ut fra den kunnskap Mattilsynet hadde på det tidspunkt møtet med henne fant sted."

Gilde fant ikke å ville opprettholde en polemikk med Mattilsynet omkring dette spørsmålet. Dette ikke minst ut fra de reaksjoner som kom i mediene. Lederen i Dagens Næringsliv 05.05.2006 kan være en god illustrasjon på dette (**vedlegg 42**). Som man vil se er lederen full av harme og påstand om at Gilde har gjort den ene tabben etter den andre. Etter avisens syn burde konsernsjef Axel Krogvig ha annet å gjøre enn å skrive brev til Mattilsynet om feilinformeringen av statsråd Brustad. Gilde forstår at det er nytteløst å forsøke å polemisere mot avisenes oppfatning av saken og lar dette være.

4. ANMELDELSEN OG ØKOKRIMS ETTERFORSKNING

4.1 Anmeldelsen

Den 10.05.06 anmeldte Mattilsynet til Økokrim det forhold at produkter som det i henhold til det utvidete omsetningsforbudet av 07.04.06 er forbudt å omsette, kom ut på markedet med mulig risiko for helsefare for forbrukeren (**vedlegg 43**). Vi finner ikke grunn til å vedlegge de 13 vedlegg som var vedlagt anmeldelsen.

I henhold til forskriftens § 1 (bilag 7 til Notatet) er det forbudt å omsette de i forskriften nevnte spekede kjøttprodukter. I § 2 er det også fastslått at overtredelsen av forbudet er forbundet med straffansvar, jf. matloven § 28.

I henhold til matloven § 28 første ledd er forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven straffbart:

"Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelser. På samme måte straffes forsøk og medvirkning, Under særdeles skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil 2 år anvendes."

Mattilsynet uttrykker i anmeldelsen at de er av den oppfatning at Gilde har opptrådt uaktsomt:

"Etter Mattilsynets oppfatning kan det sees på som uaktsomt av Gilde sentralt dersom de etter å ha fått spørsmål vedrørende tolkning av listen, ikke gikk ut med ytterligere informasjon til mottakere av denne. De burde da ha skjont at den omskrivning av listen som ble foretatt av Gilde i forhold til den som sto i forskriften, kunne føre til misforståelser. Hadde de forsikret seg om riktig forståelse, kunne skaden muligens ha vært forhindre eller blitt begrenset. Sett i sammenheng med alvorligheten av saken og det omfang den har fått, må man kunne forvente at Gilde gjør det de kan for å forsikre seg om at beskjeder blir forstått, og at nødvendige tiltak gjennomføres for å sikre at dette er tilfelle. Mattilsynets understreker at Gilde i møte verken bekreftet eller avkreftet at slik kontakt var gjort."

Videre konkluderes det med at:

"Mattilsynet – Hovedkontoret ser meget alvorlig på at omsetningsforbudet ble brutt. Omsetningsforbud for produkter er et av de viktigste virkemidler Mattilsynet har til rådighet, for å kunne beskytte forbrukeren mot mulig helsefare. Dersom et omsetningsforbud blir brutt, har Mattilsynet ingen annen reaksjonsmulighet, enn å anmelde forholdet."

Av allmennpreventive hensyn er det viktig at det reageres og at det i reaksjonen tydelig kommuniseres at dette er helt uakseptabelt. Mattilsynets hovedoppgave er å sikre forbrukeren trygg mat, og det er avgjørende at virksomheten gjør det de kan for å følge de tiltak tilsynet mener er nødvendig å gjennomføre for å sikre nettopp dette."

Mattilsynet vil fremheve at når store aktører i markedet bryter et omsetningsforbud som er gitt i tilknytning i en sak som E. Coli saken og som har gitt så alvorlige konsekvenser for dem som har blitt smittet av bakterien, er det nødvendig å statuere et eksempel som er synlig for alle."

Av etterforskningsmessige grunner ønsket ikke Økokrim å gi Gilde innsyn i anmeldelsen. Derfor sendte advokat Aksel O. Hillestad 12.05.06 en e-post (**vedlegg 44**) til Thomas Skjelbred i Økokrim, der det anmodes om løpende innsyn i anmeldelsen. Samtidig informeres det om at Gilde vil bistå Økokrim på alle måter gjennom en konstruktiv og fortløpende dialog, i tillegg til at Gilde er beredt til å møte opp hos Økokrim på kort varsel.

Den 24. mai besluttet Økokrim å ta inn anmeldelsen av Gilde som egen sak (**vedlegg 45**).

4.2 Forholdet til Mattilsynet

Det ble avholdt møte mellom Mattilsynet og Økokrim, der Mattilsynet fikk anledning til å legge frem sitt syn på saken. I forkant av møtet, den 30.05.06, hadde Per Knut Vistad i Økokrim sendt en e-post til Kristina Landsverk i Mattilsynet med 21 temaer/ønsker om dokumentasjon (**vedlegg 46**). Disse ble besvart i et notat den 03.06 (**vedlegg 47**), i tillegg til at de ble gjennomgått på det aktuelle møtet.

Gilde anmoder E.coli-utvalget:

Som man vil se i punkt 21 angir Mattilsynet at de har liten forståelse for behovet for å omskrive/redigere den oversikten Mattilsynet hadde laget og som gjenga de LOT-numre som skulle omfattes av det utvidete omsetningsforbud av 07.04. Gilde stiller seg undrende til dette og ber E.coli-utvalget å vurdere spørsmålet.

I etterkant av møtet utarbeidet Per Knut Vistad i Økokrim et møtereferat, som i utgangspunktet var beregnet for Økokrims eget bruk. Det blir senere besluttet at dette referatet skal inngå som en del av saksdokumentene. Referatet blir gjort kjent for Gilde i en e-post den 13.07, kl 13:35 (**vedlegg 48**), etter at Mattilsynet ved Kristina Landsverk hadde fått anledning til å kommentere dette.

I etterkant av møtet fikk Mattilsynet ved Kristina Landsverk tilsendt 3 e-poster, henholdsvis 21.06, 10.07 og 12.07 med oppfølgende spørsmål i forbindelse med etterforskningen. Disse e-postene med svar er inntatt som **vedlegg 49, 50 og 51**.

Som man vil se av vedlegg 48 bekrefter Kristina Landsverk at det referat Mattilsynet hadde laget fra møtet 28.04 (vedlegg 16) ikke var oversendt Gilde. Dette i motsetning til det Mattilsynet opprinnelig hadde opplyste til Økokrim.

4.3 Forholdet til Gilde

Per Knut Vistad i Økokrim sendte en e-post (**vedlegg 52**) til advokat Aksel O. Hillestad, der han ber om et møte med Gilde og med forslag til dagsorden for et slikt møte.

Det var enighet om at det skal gjennomføres to møter, henholdsvis den 15.06 og 21.06. På møtet den 15.06 skulle punktene 1 til 3 i agendaen gjennomgås, mens punkt 4 skulle gjennomgås på møtet den 21.06.

Tirsdag 20.06 begynte Økokrim arbeidet med å avhøre vitner i saken. I alt ble 15 vitner fra Gilde og Gildes kunder avhørt, i tillegg til at konsernsjef Axel Krogvig ble avhørt i egenskap av mistenkt den 11.07.

Tirsdag 4. juli sendte Per Knut Vistad i Økokrim en e-post (**vedlegg 53**) til konsernsjef Axel Krogvig i Gilde der han informerer om at de hadde kommet så langt i etterforskningen at det var naturlig å avtale et avhør med representanten for selskapet. Det ble avtalt at avhør skulle holdes hos Økokrim tirsdag 11.07 kl. 12:15. Det ble opplyst i samme e-post at Axel Krogvig vil få status som mistenkt i avhørssituasjonen, samtidig som aktuelle tema for avhøret ble beskrevet.

Rapporten fra avhøret er inntatt som **vedlegg 54**.

Etter at avhøret av konsernsjef Axel Krogvig var avsluttet mottok Gilde etterforskningsdokumentene, derunder Mattilsynets anmeldelse, fra Økokrim, samtidig som vi fikk anledning til å komme med kommentarer til innholdet.

Den 12.07 kl. 23:09 fremsatte Gilde ved Arntzen de Besche Advokatfirma merknader til saksdokumentene og avsluttende kommentarer (**vedlegg 55**). Det ble særlig understreket at terskelen for straff ikke kunne være overskredet.

5. UTFERDIGELSEN AV FORELEGGET

Den 13. juli kl. 11:53 informerte Hans Tore Høviskeland i ØKOKRIM i e-post (**vedlegg 56**) at de hadde besluttet å utferdige siktelse mot Gilde (**vedlegg 57**), og at dette ville bli gjort kl. 13:30 samme dag. Før forelegget ble utferdiget fikk Gilde anledning til å komme med eventuelle tilleggskommentarer.

Kl. 13:19 fremsatte Gilde enkelte tilleggskommentarer til siktelsen (**vedlegg 58**). Det ble bemerket at grunnlaget for siktelsen var kort og generelt utformet, og at Økokrims forståelse av matloven § 28 innebar en tilnærmet objektiv aktsomhetsnorm. Det ble også understreket at bakteriestammen ikke var funnet i produktene som var omsatt i strid med forbudet, eller at noen var blitt smittet av disse. Gilde var også uenig i den risikovurdering som Mattilsynet hadde lagt seg på³. I tillegg ble det bemerket at dersom det nedsatte granskningsutvalget skulle komme til at det ikke var fare for kryssmitte, ville man stå i en situasjon der Gilde ble straffet på et uriktig faktisk grunnlag. Det ble anbefalt at Økokrim burde være meget varsomme med å foregripe de kommende risikovurderingene. Videre ble det fremhevet at når Gilde ble klar over feilen ble Mattilsynet umiddelbart varslet, og Gilde gjorde i samarbeid med Mattilsynet alt som stod i selskapets makt for å begrense omfanget. Gilde hadde i hele prosessen vært åpne, informative og gjort alt for å legge til grunn et best mulig samarbeid med myndighetene.

Kl. 14:12 ble Økokrims forelegg mot Gilde oversendt advokat Thomas Nordby og advokat Aksel O. Hillestad (**vedlegg 59**). Begrunnelsen for forelegget var følgende:

"I perioden fra ca. 7. april til ca. 29. mars 2006 unnlot ansatte i Gilde Norsk Kjøtt BA i tilstrekkelig grad å sørge for at produkter som var omfattet av utvidet omsetningsforbud v 7. april 2006 for enkelte spekede kjøttprodukter og som kunne antas å kunne inneholde E.coli

³ Gilde var på dette tidspunktet ennå ikke kjent med Veterinærinstituttets risikovurdering (vedlegg 50/GNK 06) hvor de fremholder at "Veterinærinstituttet anser mulighetene for at de angitte produktene skal forårsake sykdom på mennesker som svært liten". Gilde var imidlertid vel kjent med at de aktuelle produktene hadde ligget ute til salgs i butikkene i lengre tid og at ingen av pasientopplysningene kunne knyttet til disse produktene.

bakterie (O 103) ikke kom ut på markedet og/eller ble trukket tilbake. Dette medførte at ca. 1500 kg av produkter som var omfattet av det utvidet omsetningsforbudet ble distribuert ut til kunder fra Gildes anlegg i Sarpsborg, fra Gildes anlegg i Sarpsborg til Gildes anlegg i Tønsberg og videre ut til kunder, samt at produkter også ble distribuert ut til kunder fra Gildes anlegg på Forus i Stavanger og fra Gildes anlegg i Bodø.

Det foreligger skjerpene omstendigheter særlig fordi en stor profesjonell aktør i markedet brøt et omsetningsforbud, som er det strengeste virkemiddel Mattilsynet har og/eller at bruddet på omsetningsforbudet kunne ha medført alvorlige helseskader, dersom produktene hadde vært infisert med E.coli bakterie (O 103)."

Kl. 15:00 oversendte Hans Tore Høviskeland i Økokrim en pressemeldingen som da var sendt ut (**vedlegg 60**). Samtidig la Gilde ut en egen pressemelding på sine nettsider (**vedlegg 61**).

Den 20.07 vedtok Gilde forelegget fra Økokrim. I forbindelse med vedtakelsen utstedte Gilde en kort pressemelding samme dag kl. 15:30 på sine nettsider (**vedlegg 62**).

6. GILDES VURDERINGER OG KOMMENTARER

Det viste seg altså at det oppsto misforståelser ved tilbakekallingen av produkter i henhold til det utvidete omsetningsforbud av 07.04.06, og at cirka 1.500 kilo av de aktuelle produkter kom ut i markedet. Gilde beklager dette sterkt. Vi har selv karakterisert det som en tabbe som ikke skal skje. Gilde skal og vil gjennomføre de pålegg som myndighetene gir på en sikker og profesjonell måte. Dette skal selvfølgelig skje uavhengig av om vi måtte være uenig i grunnlaget for det aktuelle pålegg.

Gilde aksepterte Økokrims forelegg og slik sett er saken ute av verden. Saken reiser imidlertid enkelte prinsipielle spørsmål knyttet til straffbarhet og Mattilsynets innlevering av anmeldelse ved brudd på omsetningsforbud.

Ved store tilbakekallinger av produkter er det påregnelig at det skjer visse feil og avvik. Tilbakekalling av produkter fra cirka 10.000 utsalgssteder i løpet av noen hektiske timer er en utfordrende oppgave.

Gilde er innforstått med at de forskjellige aktørene i en viss grad vurderes ut fra forskjellig målestokk. Som en stor og profesjonell aktør stilles ekstra store krav til Gildes håndtering, systemer og prosedyrer, både i forhold til selve tilbakekallingen og i forhold til etterfølgende oppfølging og kontroll. Økokrims vurdering var at Gilde ikke ivaretok dette godt nok i den aktuelle sak, noe vi tar til etterretning.

Etter matlovens § 28 er kravet for straffbarhet at det er utøvet uaktsomhet. Det er ikke tilstrekkelig for straffbarhet at det er sendt ut varer i strid med et omsetningsforbud. Det må foreligge en grad av uaktsomhet som gjør handlingen straffbar.

Gilde vil reise spørsmålet om hvilken grad av uaktsomhet som bør kreves for at handlingen skal straffes. I denne saken lå Gildes uaktsomhet – etter Økokrims vurdering – på den nedre del av skalaen. Vi har gjennom vår vedtakelse av forelegget akseptert denne vurdering, men stiller spørsmålet om ikke lovgiver bør vurdere aktsomhetsnormen i forhold til det aktuelle straffebed.

Gilde vil videre reise en problemstilling knyttet til tidspunktet for Mattilsynets inngivelse av politianmeldelse. Etter vårt syn var det uheldig at politianmeldelsen ble gitt på det aktuelle tidspunkt. Dette særlig av to grunner.

Spørsmålet om det foreligger straffbar uaktsomhet avhenger i noen grad av hvor farlig de aktuelle produktene kan antas å være, altså hvilken risiko de representerer. Selv om dette forhold ikke nødvendigvis er avgjørende for spørsmålet om straffbarhet er prinsippet om at kravet til en aktørs aktsomhet blir skjerpet dersom det aktuelle forbudte produkt representerer en klar og aktuell fare, lagt til grunn av Økokrim i den såkalte Kadmium-saken. Denne saken er beskrevet i vedlegg 5 til GNK 02.

Gilde mente at det ikke forelå slik risiko ved de aktuelle produktene at de burde forbys, jf. redegjørelse i GNK 06.

I sin redegjørelse til Stortinget 28.03 (vedlegg 17/GNK 05) opplyste statsråd Sylvia Brustad at den fremtidige granskning av saken også skulle omfatte "*fagmyndighetenes innsats og faglige vurderinger*". E.coli-utvalgets mandat innebærer, etter det vi forstår, derved at utvalget skal vurdere hvorvidt det var faglig grunnlag for det utvidete omsetningsforbudet av 07.04, herunder den risiko produktene representerte. Så vidt vi kan se stemmer dette også overens med mandatets utforming.

Ved at Mattilsynet anmeldte Gilde på det aktuelle tidspunktet medførte dette at Økokrim vurderte straffbarheten før E.coli-utvalget har foretatt sin vurdering av den risiko produktene representerte.⁴ Gilde skal ikke påstå at Økokrims vurdering hadde blitt en annen dersom vurderingen hadde avvartet E.coli-utvalgets rapport, men vi synes, på prinsipielt grunnlag, det er uheldig at ikke risikomomentet er ferdig utredet før mulig straffbarhet vurderes.

Det andre forhold var knyttet til det faktum at anmeldelsen kom på et tidspunkt hvor vår organisasjon ennå var svært opptatt med å etterforske utbruddet samt å iverksette nødvendige tiltak. I stedet for å legge innsatsen i dette arbeidet måtte i stor grad de samme personene i lengre tid i benytte sin tid til å svare på de utfordringer som anmeldelsen innebar.

Dersom Mattilsynet i det hele tatt skulle innlevere en anmeldelse burde den av nevnte grunner, etter vårt syn, vært levert på et senere tidspunkt hvor forholdene var mer avklart.

Gilde fant å ville vedta boten og vi har lagt denne del av saken bak oss. Vi mener å ha tatt lærdom også av denne del av saken og håper at dette også gjelder andre involverte.

* * *

⁴ Gilde påpekte dette forhold overfor Økokrim, jf. bl.a. pkt 5, 2. avsnitt ovenfor.